

3

SIMPOZIJ

3.1 Simpoziji v letih 1995-2015

Simpoziji na izbrano temo so osrednji strokovni dogodek vsakokratnega Srečanja slovenskih mladinskih pisateljev. Od Očesa besede 1996 naprej jih pripravlja revija *Otrok in knjiga* oz. njena urednica prof. Darka Tancer Kajnih. Simpoziji so zasnovani tako, da v prvem delu povabljeni avtorji predstavijo svoje referate, v drugem delu pa se v razpravo o izbrani temi vključujejo ostali udeleženci Očesa besede. Simpozijski referati so kasneje objavljeni v reviji *Otrok in knjiga*.

1995

Nekateri aktualni problemi slovenske mladinske književnosti

V zaključnem delu prvega Očesa besede je 22. oktobra potekal pogovor o aktualnih problemih sodobne slovenske mladinske književnosti, v katerem so svoje poglede predstavili Milan Dekleva, Karolina Kolmanič, Tone Pavček in drugi udeleženci.

Tone Pavček, Jože Filo in Karolina Kolmanič na pogovoru o aktualnih problemih slovenske mladinske književnosti leta 1995

1996

Ali so knjige lahko bolne?

Plenarni in razpravni del simpozija je vodila Darka Tancer Kajnih, referate so pripravili in predstavili Dragica Haramija, Tilka Jamnik, Metka Kordigel, Neža Maurer, Igor Saksida in Marjan Tomšič. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 43.

Metka Kordigel na simpoziju leta 1996

1997

Mladinska književnost v času elektronskih medijev

Simpozij je vodila Darka Tancer Kajnih, referate so pripravili Tilka Jamnik, Metka Kordigel, Bogdan Novak in Milena Salaj. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 45.

Metka Kordigel, Dragica Haramija, Igor Saksida in Darka Tancer Kajnih na simpoziju leta 1997

1998

Seksizem v mladinski književnosti

Simpozij je pripravil in vodil Igor Saksida.

1999

Mladinska književnost v času o času

Uvodna razmišljanja so predstavili Niko Grafenauer, Bogdan Novak, Bina Štampe Žmavc, Anja Štefan, Janja Vidmar in Vlado Žabot. Predstavitve referatov in simpozijško razpravo je povezovala Darka Tancer Kajnih. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 49.

2000

Etika v mladinski književnosti

Izhodiščne simpozijške misli sta podala Darka Tancer Kajnih in Igor Saksida, z referati so sodelovali Vasja Cerar, Polonca Kovač, Bogdan Novak, Slavko Pregl in France Prosnik. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 51.

Ivan Sivec, Vasja Cerar, Polonca Kovač, Igor Saksida in Darka Tancer Kajnih na simpoziju leta 2000

2001

Humor v mladinski književnosti

Uvodne misli o simpozijski temi je predstavil Igor Saksida, z referati so se mu pridružil Borut Gombač, Vinko Möderndorfer, Tone Partljič, Slavko Pregl, Primož Suhodolčan in Bina Štampe Žmavc. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 53.

2002

Drugačnost v mladinski književnosti

Simpozij je vodila Darka Tancer Kajnih, izhodiščne teze je pripravil in podal Igor Saksida, z referati so sodelovali Vesna Godina, Lidija Gombač, Dragica Haramija, Tilka Jamnik, Tina Košir, Matjaž Pikalo, Lilijana Praprotnik Zupančič in Marjan Tomšič. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 56.

Franček Rudolf med simpozijško razpravo leta 2002

2003

Slikanica v mladinski književnosti

Referate so predstavili Maruša Avguštin, Lilijana Klemenčič, Marjana Kobe, Zvezdana Majhen in Lila Praprotnik Zupančič. Z najavljenimi razmišljanji so v simpozijski razpravi sodelovali Milena Blažič, Zvonko Čoh, Margareta in Janko Dolinšek, Marinka Fritz Kunc, Andrej Ilc, Slavko Pregl, Franček Rudolf, Igor Saksida, Damijan Stepančič in Pavle Učakar. Simpozij je povezovala Darka Tancer Kajnih. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 59.

2004

Struktura junaka v mladinski književnosti

Na simpoziju, ki ga je povezoval Zdravko Duša, sta z referati sodelovala Dragica Haramija in Zoltan Jan, v razpravi pa so najavljene avtorefleksije pripovednih oseb v svojih mladinskih literarnih delih podali Tone Dodlek, Bogdan Novak, Tone Partljič, Slavko Pregl, Peter Svetina, Janja Vidmar, Lenart Zajc in Dim Zupan. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 62.

2005

Barve pokrajin in ulic v mladinski književnosti

Simpozij je vodil Igor Saksida, s prispevki na temo prostorske obarvanosti slovenske mladinske književnosti so sodelovali Dragica Haramija, Miroslav Košuta, Marko Kravos, Tone Pavček in Milivoj Roš. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 65.

Milan Vincetič, Igor Saksida, Darka Tancer Kajnih in Tone Pavček na simpoziju leta 2005

2006

Mladinska književnost v šolskih berilih

Simpozij je vodila Dragica Haramija, referate so predstavili Milena Blažič, Barbara Hanuš, Tilka Jamnik, Jakob Kenda, Metka Kordigel, Vida Medved Udovič, Miha Mohor, Igor Saksida in Robert Titan Felix. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 67.

2007

Jezikovno-slogovne uresničitve tem sodobne slovenske mladinske književnosti

Na simpoziju, ki ga je povezovala Darka Tancer Kajnih, so z referati sodelovali Dušan Dim, Gaja Kos, Lila Praprotnik Zupančič, Andrej Rozman Roza, Igor Saksida, Saša Štraus in Janja Vidmar. Najavljena razmišljanja so v simpozijски razpravi predstavili Dragica Haramija, Metka Kordigel, Slavko Pregl, Dušan Šarotar in Vlado Žabot. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 71.

2008

Slovenska mladinska književnost in film

Simpozij sta vodila Darka Tancer-Kajnih in Zdravko Duša, z referati so nastopili Meta Grosman, Vanesa Matajč, Vitan Mal, Tatjana Pogačar, Franček Rudolf in Danila Žorž; v simpozijски razpravi so se jim z najavljenimi prispevki pridružili Milan Dekleva, Feri Lainšček, Matevž Luzar, Tone Partljič, Metod Pevec, Lilijana Praprotnik Zupančič, Slavko Pregl in Tadeja Zupan Arsov. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 73.

Milan Dekleva, Vanesa Matajč, Meta Grosman, Darka Tancer Kajnih in Zdravko Duša na simpoziju leta 2008

2009

Radijska adaptacija mladinske književnosti - Slovenska otroška in mladinska radijska igra

Simpozij je povezovala Darka Tancer Kajnih, referate so podali Ervin Fritz, Borut Gombač, Jana Kolarič, Igor Likar, Klemen Markovčič, Franček Rudolf, Rosanda Sajko, Igor Saksida in Vilma Štritof. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 76.

2010

Slovenska mladinska književnost in njeno uglasbljanje

Simpozij je vodila Darka Tancer Kajnih, kot referenti so se ji pridružili Milena Mileva Blažič, Tomaž Habe, Matej Jevnišek, Klarisa Jovanovič, Matjaž Pikalo, Metka Pušenjak, Anja Štefan, Vilma Štritof in Mira Voglar. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 78/79.

2011

Uprizarjanje in uprizoritve slovenske mladinske književnosti

Izhodiščna vprašanja, ki jih je pripravila Darka Tancer Kajnih (simpozij je tudi vodila), so v svojih referatih osvetlili Emica Antončič, Matej Bogataj, Katarina Klančnik Kocutar Igor Likar, Vinko Möderndorfer, Tone Partljič, Peter Svetina in Bina Štampe Žmavc. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 82.

Tone Partljič (ob njem Darka Tancer Kajnih) na simpoziju leta 2011

2012

Slovenska mladinska književnost, elektronski mediji in sodobne IK-tehnologije

Simpozij je vodila Darka Tancer Kajnih, z referati so sodelovali Cvetka Bevc, Igor Černe, Meta Grosman, Tilka Jamnik, Gaja Kos, Majda Koren, Matjaž Kotnik, Feri Lainšček, Miran Pustoslemšek, Slavko Pregl in Roman Vodeb. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 85.

2013

Tematiziranje revščine v slovenski mladinski književnosti

Simpozij je pripravila in vodila Darka Tancer Kajnih in na njem soočila ugotovitve referentov Blanke Bošnjak, Dragice Haramija, Tilke Jamnik, Gaje Kos, Slavka Pregla in Anje Štefan s »terenskimi« izkušnjami Anite Ogulin in Neže Prah. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 88.

2014

Tabuji v mladinski književnosti

Simpozij je vodila Darka Tancer Kajnih, z referati so sodelovali Borut Gombač, Dragica Haramija, Tilka Jamnik, Gaja Kos, Veronika Rot Gabrovec, Igor Saksida, Alenka Spacal, Suzana Tratnik in Janja Vidmar. Referati so bili objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 91.

Darka Tancer Kajnih in Borut Gombač na simpoziju leta 2014

2015

Nonsens v mladinski književnosti

Sodelujejo Darka Tancer Kajnih (voditeljica) in referenti Milan Dekleva, Boštjan Gorenc Pižama, Jani Kovačič, Miha Mohor, Igor Saksida, Barbara Simoniti in Peter Svetina. Referati bodo objavljeni v reviji *Otrok in knjiga* 94.

3.2 Simpozij na Očesu besede 2015 • Nonsens v mladinski književnosti

(Pripravila Darka Tancer Kajnih)

3.2.1 Simpozijska izhodišča

Prof. Darka Tancer Kajnih, urednica revije *Otrok in knjiga*, ki tradicionalno pripravlja simpozije na Očesu besede, je za letošnji simpozij skupaj s sodelavci revije pripravila naslednja izhodiščna vprašanja.

Letos v svetu in pri nas obeležujemo 150-letnico Carrolove Alice. Urednik Björn Sundmark je v posebni številki ugledne mednarodne revije *Bookbird* (3/15), posvečeni nonsensu, zapisal: Kako si upamo?! S to parafrazo ... nakazujem, kako izzivalno utegne biti, da posvečamo skoraj celotno številko nonsensu. Tudi če je otroška literatura zgodovinsko prešla od »poučevanja k razveseljevanju«, je razveseljevanje skoraj vedno prevlečeno z dobrimi nameni in didaktičnimi vzgibi. 'V vsem se skriva nauk,' kakor pravi Vojvodinja v *Alici v Čudežni deželi*, in velika večina knjig za otroke dokazuje, da ima prav. Zdi se, da skriti odrasli v otroški literaturi vedno preži v ozadju, se sklanja otroku čez ramo in mu šepeta o strašni koristnosti vsega ... Toda nonsens je protididaktičen in nekoristen in ravno zato je tako neskončno navdušujoč. Zato si upamo v tej številki načeti predmet, ki ostaja osrednjega in obrobne pomena v otroški literaturi: nonsens. Osrednji je, ker so nekatera najpomembnejša dela za otroke, kakor *Alica v Čudežni deželi*, nonsensna literatura in ker je vsak zgodovinski pregled otroške literature brez nje nepopoln, in obrobni je, ker nonsens ni eden glavnih žanrov ali slogov. Potemtakem ni presenetljivo, da je strokovna revija za otroško literaturo, ubrano na temo nonsensa, prav res redka ptica. Prepričani smo, da je ta številka revije *Bookbird* celo prva v tridesetih letih. Zato si upamo!« (Prev. Barbara Simoniti)

In upamo si tudi mi. Simpozij smo vsebinsko zasnovali v uredništvu revije *Otrok in knjiga*, za uspešno prepletanje organizacijskih niti je skrbela urednica revije Darka Tancer-Kajnih, ki bo simpozij tudi povezovala. Izhodišča za razmišljanje je prispeval Peter Svetina:

Beseda nonsens ima dvojno razumevanje, zato v povezavi z njim rado prihaja do nesporazumov. Večina literarnoteoretskih definicij opisuje nonsens kot literarni žanr z določenimi značilnostmi, med katerimi je tudi ta, da značilnost tega žanra NI nesmisel. Drugo je obče razumevanje nonsensa in kaže, da v prevodu pritrjuje prav lastnosti, ki jo literarnoteoretska definicija negira: nonsens prevaja z nesmisel.

Prvine nonsensa kot nesmisla so se pojavljale že v srednjeveški literaturi, v ljudskih izštevankah itn. Nonsens kot literarni žanr pa je utemeljil Anglež Edward Lear s Knjigo nonsensa (1846). Nekaj desetletij kasneje sta nastali dve knjigi Aličinih dogodivščin (1865 in 1872) Lewisa Carrolla, tudi Angleža in matematika, ki sta obveljali za prototip nonsensa v prozi. Druga polovica 19. stoletja je (v Angliji in drugod) čas velikega razmaha naravoslovnih znanosti in literarni zgodovinarji radi govorijo o pojavu nonsensa kot o reakciji na izmerljive, pretehtane in preverljive lastnosti naravoslovnih ved. V 20. stoletju raziskovalci literature nonsens omenjajo v kontekstu avantgard ob začetku stoletja (zlasti dadaizma in nadrealizma) in v kontekstu modernizma 60. in 70. let.

Temeljno študijo nonsensa je v slovenski prostor prispevala raziskovalka in prevajalka Barbara Simoniti (Nonsens, 1997). Kot slovenski nonsens je prepoznala v prvi vrsti Butalce Frana Milčinskega, ki so revijalno izhajali v 30. letih prejšnjega stoletja, knjižno pa so prvič izšli leta 1949 (v knjigi pa ni vseh butalskih dogodivščin).

Teme oz. vprašanja, ki se odpirajo ob simpoziju o nonsensu, so:

Katere so značilnosti nonsensa kot žanra?

Kateri so tipi nonsensa?

Kako nonsens nastaja?

Kakšne so težave in veselja ob prevajanju nonsensa?

Kako je nonsens vpet v družbeni kontekst?

Kakšna je recepcija nonsensa na Slovenskem?

Kako je z nonsensom v šolski praksi?

3.2.2 Sodelujoči in povzetki njihovih prispevkov

O zgoraj razgrnjenih vprašanih bodo v svojih referatih govorili:

3.2.2.1 Milan Dekleva

Pesnik, pisatelj, dramatik, esejist in prevajalec. Njegova prva pesniška zbirka *Mushi, mushi* (1971) velja za prvo slovensko zbirko haikujev. Za otroke piše dramska dela, prozo in tudi lutkovne in radijske igre, pesmi, pripovedi in muzikale. Za svoja dela je prejel številne nagrade, med njimi Jenkovo nagrado (1990) za pesniško zbirko *Odjedanje božjega*, Rožančevo nagrado (1999) za zbirko esejev *Gnezda in katedrale*, Veronikino nagrado (2003) za zbirko pesmi *Audrey Hepburn, slišiš metlo budističnega učenca?*, nagrado kresnik (2006) za roman *Zmagoslavje podgan* in Prešernovo nagrado (2006) za življenjsko delo. Na področju otroške literature je prejel nagrado desetnica (2011) za delo *Pesmarica prvih besed* in častno listino IBBY (2010) za prevod slikanice Julie Donaldson *Bi se gnetli na tej metli*. Bil je tudi član slovenske glasbene skupine *Salamander* in skladatelj scenske glasbe.

PAMET V ROKE, NESMISEL!

Kratki esej Milana Dekleve je napisan kot alegorija, ki govori o otroštvu, odraščanju in zrelih letih Nesmisla. V eseju med drugim izvemo, kako težko je najti resničnost razdvojenosti, ki nas privede do absurdnosti smisla. Na koncu se izkaže, da je vsebina literarnih del nesmiselna, oblika pa smiselna. Resnico te izmišljije, ki jo je dojel že Charles Dodgson, potrdilo pa gibanje, skrito v anagramu skupine OHO, najlepše izraža prazen list papirja.

3.2.2.2 Boštjan Gorenc Pižama

Raper, igralec, komik, moderator (tudi številnih literarnih dogodkov) in prevajalec. Kot prevajalec se je usmeril zlasti v fantazijsko in otroško literaturo, mdr. je v slovenščino pretopil priljubljene zgodbe za najmlajše o gospodu Gnilcu in kapitanu Gatniku, še vedno nastajajočo knjižno sago *Pesem ledu in ognja*, izjemno svetovno uspešnico ameriškega pisatelja Georgea R. R. Martina, knjigo *Dobra znamenja* Terryja Pratchetta in Neila Gaimana (za katero je leta 2012 prejel častno listino IBBY) in tudi pri slovenskih bralcih zelo odmeven roman Johna Greena *Krive so zvezde*.

NONSENS JE LIMONOV POLJUBČEK

Knjižna serija britanskega komika Andyja Stantonona o gospodu Gnilcu (izvirno Mr. Gum) si je na Amazonu med drugimi prisvojila naslednji komentar: »James Joyce za otroke, fantastičen, zabaven, eksistencialistični nonsens, ob katerem so najini otroci rjaveli od smeha.« Stanton humor gradi na klasičnih postopkih literarnega nonsensa: od avtorskega besedišča, ki ga gradi s pomočjo onomatopejskih izhodišč, do vseprisotnega absurda. Med sprehodom po Poprovem gradcu si bomo ogledali temeljne značilnosti Stantonovega nonsensa in zagate, pred katerimi se znajde prevajalec.

3.2.2.3 Jani Kovačič

Glasbenik (vokalist, pisec besedil, skladatelj, kitarist) in pedagog (profesor, filozofije na Gimnaziji Bežigrad v Ljubljani). Bil je tudi koncertni urednik v Cankarjevem domu v Ljubljani.

NONSENS, PARADOKS, ANTINOMIJA, APORIJA IN ABSURD

Akoravno te pojme družijo nesmiselnost in neredko označujejo ne-umnost, so med njimi razlike. Do 20. stoletja so vse te zagate uma nastale zaradi protislovij, najsibodo nerešljiva ali namerna. Literarna teorija pozna oksimoron, elipso, silepso, zevgmo, katahrezo. V logiki govorimo o paradoksih in antinomijah, kot je znameniti lažnivec ali znane Zenonove aporije. Kantove antinomije so za nas nerešljive. Saussure govori o dihonomiji. Semantika raziskuje pomen. Je razlika, če je nekaj brez pomena ali če je brez smisla (nesmiselno, absurdno)? Matematika izpelje več protislovnih rešitev za isti problem. Barbara Simoniti v svoji knjigi *Nonsens* označi celoten žanr v književnosti s tem imenom. Blizu temu je ludizem s svojim igranjem s pomeni. Že od nekdaj je zabavalo ljudi zvrčati svet – inversus mundus. Skupno vsem tem terminom so miselne zagate, ki naše umno razlaganje spravljajo najmanj v dvome, če ga že ne zrušijo. V tem kratkem poročilu bomo razložili te temeljne pojme in nakazal kakšen postopek, ki znabiti garantira nonsens, Beseda bo tekla o »novem podhodu čez zeleniško prog«.

3.2.2.4 Miha Mohor

Profesor slovenščine in angleščine, publicist. V pouk slovenščine in književnosti je med prvimi v Sloveniji prenašal principe in metode t. i. kreativnih literarnih in prevajalskih delavnic ter jih prilagajal ciljem osnovne šole in kasneje tudi gimnazije. Leta 1998 je prejel nagrado Republike Slovenije za posebno uspešno delo na področju šolstva. Sodeloval je pri pripravi osnovnošolskega učnega načrta za pouk književnosti ter učnih načrtov za pouk treh izbirnih predmetov: bralni klub, gledališki klub in šolsko novinarstvo. Urejal je pedagoške revije *Šolska knjižnica* in *Slovenščina v šoli*. Od 1985. je aktiven član odbora Bralne značke Slovenije. Za to gibanje je pripravil zbiranje z motivacijskim gradivom, otroke pa je spodbujal k branju s poljudnoznanstvenimi članki o literaturi tudi v mladinski periodiki (*Pionir*, *Kekec*) ter zanje pisal in urejal darilne knjige (*Prešeren.doc*, *Trubar.doc*, *Noordung.doc*). Je soavtor številnih osnovnošolskih beril, učbenikov in priročnikov. Mohorjevo ožje strokovno področje je literatura nonsensa in njen osrednji avtor Lewis Carroll. Sodeloval je pri prevajanju tovrstne literature v slovenščino ter objavljajl interpretativne članke doma in v Angliji.

ALICA V SVETU ČUDEŽNIH DEŽELAH

Carollova literarna mojstrovina v ogledalu prevodov

V letu 2015 je poteklo 150 let, odkar so izšle *Aličine dogodivščine v Čudežni deželi*, arhetipsko besedilo nonsensa, te tipične angleške literarne vrste. V ameriškem Društvu Lewisa Carrola (Lewis Carroll Society of North America) so se na obletnico pripravljali kar pet let, saj so jo sklenili proslaviti z globalnim projektom, ki naj bi prikazal, kakšne pretvorbe je Carollova artistična igra z jezikovnimi možnostmi in spreminjanjem pomenskih odnosov doživljala ob prevodih v druge jezike. Pobudniku tega podjetja Jonu A. Lindsethu je uspelo zbrati 251 preučevalcev, da so po isti metodologiji kritično pregledali, kako je *Alica* na novo zaživela v 174 jezikih. S tem so po vsem svetu nadaljevali raziskavo, ki se je je v 60. letih prejšnjega stoletja lotil ameriški matematik in pionir strojnega prevajanja Warren Weaver. V knjigi *Prevodi Alice v Čudežni deželi (The translations of Alice in Wonderland)* je na vzorcu poglavja Prismuknjena čajanka evidentiral izzive, ki jih nonsensni ubesedovalni postopki postavljajo pred prevajalca, ter oblikoval model vrednotenja kakovosti prevodov.

Moji prispevki k delu *Alica v svetu Čudežnih dežel*, ki je poleti 2015 v treh zajetnih zvezkih izšlo pri založbi Oak Knoll Press, so bibliografija vseh slovenskih prevodov in priredb *Alice*, komentiran prevod v jezik izvirnika omenjenega poglavja («back translation»), ki pokaže, kaj se je dogajalo z besednimi igrami in drugimi nonsensnimi prvinami v slovenskih *Alicah* Boga Preglja in Gitice Jakopin, ter sestavek *Alice Slovenian Translation*, ki sem ga kasneje povzel v poglavju knjige pod naslovom *Alica on the Sunny Side*. Ponovno se je izpostavilo, da številni prevodni postopki spreminjajo prefinjeni nonsens izvirnega besedila v smer pravljичne fantastike in posledično tudi njegovo recepcijo in učinkovanje pri bralcih. Razloge za to je v prvi vrsti iskati v izredno zahtevni nalogi, kako v slovensko besedilo prestaviti Carrollovo dovršeno prepletanje nonsensa na tematski in ubesedovalni ravni, pa tudi v slepi pegi za ta žanr, saj se tja v iztekajoče se 20. stoletje slovenskim kritičnim bralcev ni zdel vreden pozornosti. Svoj smisel je pri nas *Alica* dobila v kotičku mladinske literature in kasneje spremenjena v družbeno koristno politično satiro tudi na gledališkem odru.

3.2.2.5 Igor Saksida

Redni prof. za področje slovenske književnosti in izredni prof. za področje didaktike slovenščine na Pedagoški fakulteti v Ljubljani in na Fakulteti za humanistične študije Koper. Raziskuje zgodovino in teorijo mladinske književnosti ter didaktiko književnosti, piše učbenike oz. vodi avtorske ekipe za njihovo pripravo. Je avtor mnogih znanstvenih in strokovnih člankov, študij, spremnih besed in urednik. Je zunanji izpraševalec za slovenski jezik v okviru mednarodne mature in predsednik državne komisije za tekmovanje v znanju slovenščine za Cankarjevo priznanje. Je tudi aktualni predsednik žirije za izbor večernice.

KAJ JE NONSENS IN KAKO UČINKUJE?

Poskus odgovora ob primeru mladinskih dramskih besedil Daneta Zajca

Osrednje vprašanje prispevka se osredotoča na opredelitev nonsensa ter njegov izvor in učinek na bralca. Osvetljuje izvire nonsensa v folklorni književnosti (v poeziji), opredeljuje njegova dva temeljna tipa (jezikovni in predstavniki nonsens) ter ga razmejuje od retoričnih figur. Zdi se, da je izhodiščno vprašanje predvsem naslednje: *Ali je nonsens tematska ali slogovna stalnica v besedilu?* Če je tematska – ali obstaja tema igre v mladinski književnosti tudi izven okvirov nonsensa? Če je slogovna prvina – ali se nonsens lahko povezuje tudi s temo, ki ni »zgolj« igra? Kako nonsens učinkuje – je res le humoren ali je lahko tudi še drugačen? Na omenjena vprašanja avtor odgovarja na podlagi analize Zajčeve mladinske dramatične.

3.2.2.6 Barbara Simoniti

Pesnica, pisateljica in prevajalka. Njena knjiga *Močvirniki* je bila med finalistki za nagrado večernica (2013) in desetnica (2015), prejela je tudi zlato hruško, znak za kakovost odličnih knjižnih izdaj, ki ga od leta 2014 podeljuje Pionirska – center za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Leta 1995 je na Filozofski fakulteti v Ljubljani doktorirala iz literarnih znanosti z disertacijo, v kateri je raziskala ubesedovalne postopke nonsensa v obeh Carrollovih knjigah o Alici. Leta 1997 je te raziskovalne dosežke, ki jih je prenesla še v kontekst slovenske literature, objavila v knjigi *Nonsens*.

OD NESMISLA DO NONSENSA

Nonsens je literarna oznaka za posebno zvrst (žanr) besedil, ki je najpogosteje namenjena otroškim bralcem. Za arhetipski nonsens velja *Alica v Čudežni deželi* iz leta 1865 angleškega pisatelja Lewisa Carrolla. V slovenski literarni teoriji in zgodovini je predolgo veljalo, da obstaja angleška »literatura nesmisla«. V knjigi *Nonsens* (1997) sem s svojo teorijo utemeljila, da obstaja tudi slovenski nonsens, le neraziskan je, in kot njegov arhetipski primer vzpostavila *Butalce* Frana Milčinskega. Prva butalska zgodba je izšla davnega leta 1917, šele stoletje kasneje pa v oktobru 2015 izide prva kritična in integralna izdaja *Butalcev*, ki sem jo pripravila za zbirko Kondor pri MK. Največja slovenska uspešnica ni bila še nikoli strokovno obdelana, zato sem vse obstoječe butalske zgodbe šele zbrala, jih vzpostavila v prvotni ubeseditvi in jih jezikovno uredila ter opremila z opombami, slovarskimi razlagami, neznanim slikovnim gradivom in pregledom dosedanjih izdaj. Zato morem ob tej priložnosti veliko več povedati o vseh razsežnostih *Butalcev* kot začetnega slovenskega nonsensa ter predvsem o tem, kako obstoj ali neobstoj tradicije nonsensa vpliva na življenje neke literarne umetnine. Ker letos mineva 150 let Carrollove *Alice*, je ves mesec september posvečen tej uspešnici svetovne literature, zato je prav, da nonsensa tudi v Sloveniji ne spregledamo.

3.2.2.7 Peter Svetina

Pisatelj, pesnik, prevajalec, literarni znanstvenik in urednik. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je je doktoriral iz slovenistike, zaposlen je kot profesor slovenske literature na univerzi v Celovcu. Poleg leposlovnih del za otroke in odrasle objavlja strokovne in znanstvene članke ter študije o starejši slovenski in mladinski književnosti, o kriminalkah in romanih. Je soavtor več osnovnošolskih beril in spremnih besed ter urednik antologij. Prevaja iz angleškega, češkega, nemškega in hrvaškega jezika. Za svojo mladinsko književnost je prejel več nagrad in priznanj: leta 2008 nagrado za izvirno slovensko slikanico za delo *Klobuk gospoda Konstantina*, leta 2011 je bilo delo *Modrost nilskih konjev* med finalisti za večernico; istega leta je za isto knjigo prejel priznanje zlata hruška za najboljše mladinsko delo v Sloveniji; leta 2013 je prejel večernico za slikanico *Ropotarna*; letos je njegovo delo *Domače naloge* med finalisti za večernico.

NONSENS IN DRUŽBENI KONTEKST

Nonsens se je v Angliji, od koder se je razširil po svetu, pojavil sredi oziroma v drugi polovici 19. stoletja. Na Slovenskem se je pojavil izraziteje v prvi polovici 20. stoletja z *Butalci* Frana Milčinskega. Obdobje, ki je bilo nonsensu v literaturi izjemno naklonjeno, pa je modernizem v 70. letih. Od takrat naprej se pojavlja bolj ali manj le kot avtopoetika.

Pojav in razvoj nonsensa v Angliji bi lahko vzporejali z razvojem kriminalke. V obeh primerih gre za žanra, ki sta nastala v meščanskem okolju in se v njem tudi razvijala. Tudi v slovenski literaturi lahko opazujemo sinhron razvoj obeh žanrov, le da se je kriminalka v zadnjih tridesetih letih bistveno bolj intenzivno razvijala kot nonsens. A zastoj razvoja tako nonsensa kot kriminalke bi lahko (ob avtorski nenaklonjenosti obema žanroma) pripisali zlasti družbenim razmeram po drugi svetovni vojni, ki meščanstvu in meščanskemu niso bila naklonjena. Tako tudi ne meščanskima literarnima žanroma.